

**2018-
2022**

Maaibeleid

Meerschap Paterswolde

Meerschap Paterswolde
10 juli 2018

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	<i>Doel en beheergebied van het Meersch</i>	4
1.2	<i>Leeswijzer</i>	6
2.	Probleemschets	7
2.1	<i>Huidige situatie</i>	7
3	Doelen	7
3.1	<i>Recreatie</i>	7
3.2	<i>Natuurbescherming</i>	8
3.3	<i>Landschapsverzorging</i>	10
3.4	<i>Beheer openbaar water</i>	10
3.5	<i>Waterkwaliteit</i>	12
4	Overige overheden	12
4.1	<i>Waterschap Noorderzijlvest</i>	12
4.2	<i>Provincie Groningen</i>	12
5	Mogelijke maatregelen	12
5.1	<i>Maaien vaarwegen</i>	12
5.2	<i>Ruimen maaisel/drijfvuil</i>	13
5.3	<i>Kranswier stimuleren</i>	13
5.4	<i>Brasem stimuleren</i>	13
6	Evalueren	13

Hoornseplas Speelvoorzieningen: waterspeelplaats op de voorgrond waterplanten

1. Inleiding

In het jaar 2017 is voor het eerst overlast door waterplanten gemeld in het paterswoldsemeer. Het Meerschchap heeft toen in een pilot op bepaalde plekken de woekerende planten gemaaid. In het jaar 2018 is dit wederom gebeurd. Maar is ook afgesproken dat er beleid op maaien zou worden gemaakt omdat het maaien een structureler karakter lijkt te krijgen.

1.1 Doel en beheergebied van het Meerschchap

Het doel van Meerschchap Paterswolde

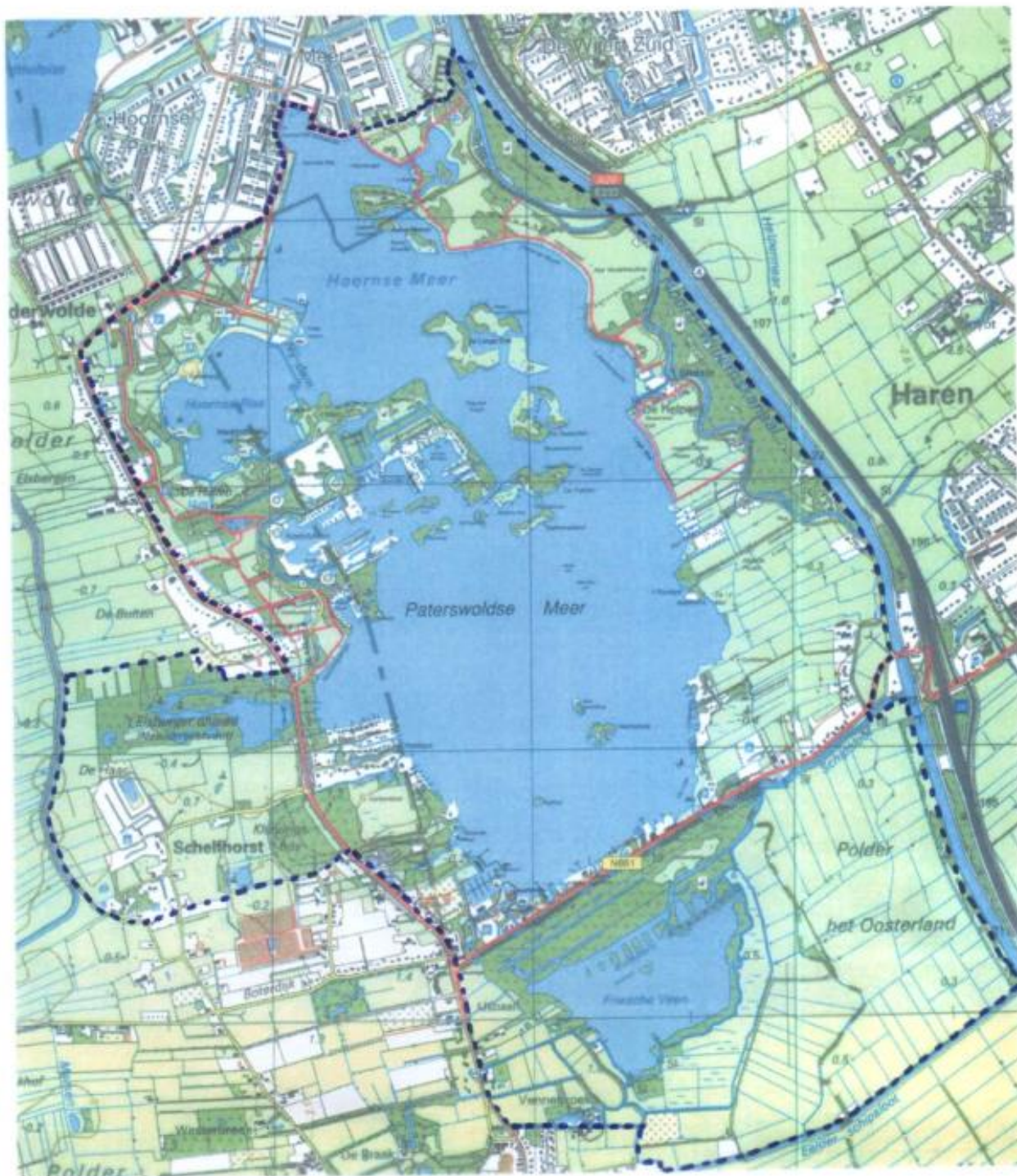
Het lichaam heeft binnen zijn gebied ten doel de behartiging van de recreatie, de natuurbescherming en de landschapsverzorging, waaronder begrepen het beheer van het (openbaar) water, voor zover dat bij de deelnemers berustte.

Gemeenschappelijke Regeling Meerschchap Paterswolde 2007 - Artikel 2 lid1

Het door de gemeenten Groningen, Haren en Tynaarlo opgerichte 'lichaam' heet Meerschchap Paterswolde en heeft een schone taak. Dat geldt zowel letterlijk als figuurlijk. Daarnaast maakt artikel 2 lid 1 van de Gemeenschappelijke Regeling Meerschchap Paterswolde nog iets duidelijk. Meerschchap Paterswolde is niet alleen opgericht om 'op de winkel te passen'. Het Meerschchap is ook belangenbehartiger, en komt in die functie op voor de belangen van recreatie, natuur, landschap en water.

Ook geografisch heeft het Meerschchap een brede taak. Het beheergebied van het Meerschchap gaat verder dan de Hoornseplas, het Hoornse Meer en het Paterswoldsemeer. Ook het Friesche Veen, Kluivingsbos, het Elsburger onland en de oostelijke oever tot aan het Noord-Willemskanaal horen erbij. Dit beheergebied zal verder in dit rapport als Meerschchapsgebied worden aangeduid.

Grens van het gebied van het Meerschap Paterswolde vastgesteld onder de
Gemeenschappelijk Regeling voor het Meerschap Paterswolde 2007

Figuur 1.1 - Het beheergebied van Meerschap Paterswolde

1.2 *Leeswijzer*

Dit rapport is een rapportage en is opgesteld als basis voor te ontwikkelen beleid. Het rapport is verder als volgt opgebouwd.

In hoofdstuk 2 wordt het beeld geschetst van het probleem.

De hoofdstukken 3 en 4 beschrijven achtereenvolgens:

- de doelen van het Meersch tav waterplanten (H3);
- andere gebiedsbeheerders en natuurbeherende organisaties (H4);

In hoofdstuk 5 worden de mogelijke maatregelen doorgenomen.

2. **Probleemschets**

2.1 *Huidige Situatie*

Het Meerschchap draagt de verantwoordelijkheid voor het beheer van het paterswoldse, hoornsemeer en hoornseplas. De algemene waterkwaliteit is goed: het water heeft gedurende vrijwel het hele jaar een hoog doorzicht, waardoor een goede bedekking met onderwatervegetatie mogelijk is. De problemen, die desondanks optreden, bestaan uit overlast van de (gemaaide) vegetatie voor vaarrecreatie enerzijds en perioden van blauwalgenbloei die leidt tot gezondheidsrisico's voor gebruikers anderzijds. Door de hoge doorzicht en het ondiepe meer groeit fonteinkruid dit jaar weelderig. Een teken van goeie waterkwaliteit maar voor vaarrecreatie een obstakel. Dezelfde waterplanten voorkomen echter ook algenbloei en daarmee is er een dilemma mbt maaien.

Maaien

In de zwemlocatie de hoornseplas wordt gedurende het zwemseizoen sinds jaren actief gemaaid

In het paterswoldsemeer en de hoornsemeer wordt voor het tweede jaar gemaaid op de vaarroutes om de bevaarbaarheid te waarborgen.

Het te maaien areaal blijft een compromis tussen bevaarbaarheid en waterkwaliteit. In de bijlage is een kaart opgenomen met daarin de voorgestelde maaizonering. Voedingsstoffen die vrijkomen bij het maaien kunnen leiden tot een explosieve groei van blauwalgen.

Effectievere inzameling heeft een positief effect op de waterkwaliteit omdat op die manier voedingsstoffen aan het water onttrokken worden en daarmee de kans op blauwalgenbloei afneemt. Tevens is een effectievere inzameling van belang voor een goede en veilige bevaarbaarheid.

Jaarlijkse beheer en onderhoudsactiviteiten tot 2018

Om het recreatiemeer te laten voldoen aan de recreatieve vaarfunctie worden de waterplanten (fonteinkruid) in opdracht van het Meerschchap beperkt gemaaid. Hiernaast worden maatregelen genomen zoals ruimen van maaisel en indien mogelijk verwijderen van blauwalgdrijfslagen bij woningen.

3. **Doelen**

3.1 *Recreatie*

Vanuit de federatie recreatieverenigingen is regelmatig het verzoek tot maaien op de agenda gezet. De bewoners hebben baat bij een bevaarbaar water waarbij ook hun percelen bereikbaar blijven over water. Daarnaast heeft de watersport baat bij een bevaarbaar meer om hun sport te kunnen uitoefenen. Op bepaalde plekken in het meer is dit in het geding door waterplantengroei.

3.2 Natuurbescherming

Invasieve exoten

Vanuit het oogpunt van natuurbescherming zou maaien van waterplanten alleen moeten gebeuren bij invasieve exoten. Dit zijn waterplanten die inheemse soorten overwoekeren. Deze soorten worden door de EU bepaald en zijn op dit moment:

- [Alligatorkruid](#) (*Alternanthera philoxeroides*) niet aanwezig in nederland
- [Grote waternavel](#) (*Hydrocotyle ranunculoides*) wel aanwezig in nederland
- [Kleine waterteunisbloem](#) (*Ludwigia peploides*) wel aanwezig in nederland
- [Moeraslantaarn](#) (*Lysichiton americanus*) wel aanwezig in nederland
- [Ongelijkbladig vederkruid](#) (*Myriophyllum heterophyllum*) wel aanwezig in nederland
- [Parelvederkruid](#) (*Myriophyllum aquaticum*) wel aanwezig in nederland
- [Smalle waterpest](#) (*Elodea nuttallii*) wel aanwezig in nederland
- [Verspreidbladige waterpest](#) (*Lagarosiphon major*) wel aanwezig in nederland
- [Waterhyacint](#) (*Eichhornia crassipes*) niet aanwezig in nederland
- [Waterteunisbloem](#) (*Ludwigia grandiflora*) wel aanwezig in nederland
- [Waterwaaier](#) (*Cabomba caroliniana*) wel aanwezig in nederland

Op <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten> is de laatste informatie omtrent deze soorten te vinden.

In het Meerschapsgebied zijn deze planten nog niet aangetroffen.

De grote waternavel heeft in het hoornsdiep gezeten, kwam via het noordwillemskanaal. Hier zijn echter maatregelen voor genomen waardoor deze soort hier onder controle is.

Rode Lijst

In artikel 7 van de Flora- en faunawet is vastgelegd dat de overheid lijsten opstelt van dieren en plantensoorten die van nature in Nederland voorkomen en die bedreigd zijn. Op de Rode Lijst voor planten komen plantensoorten voor die in Nederland met uitsterving bedreigd worden en/of beschermd zijn.

Soorten van een Rode Lijst genieten op grond daarvan nog geen wettelijke bescherming. Deze bescherming treedt pas op bij publicatie in de Staatscourant. Wettelijk is wel vastgelegd dat de overheid zich inzet voor de bescherming van deze soorten en dat zij het onderzoek daartoe bevordert. Van provincies, gemeenten en terreinbeherende organisaties wordt verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten.

In onze wateren zijn dat de volgende planten:
Oeverzegge *Carex riparia*

Pluimzegge *Carex paniculata*

Stomp fonteinkruid *Potamogeton obtusifolius*

Hoge cyperzegge *Carex pseudocyperus*

3.3 *Landschapsverzorging*

Vanuit de doelstelling van landschapsverzorging valt maaien van waterplanten niet

3.4 *Beheer openbaar water*

Het Meerschop is als waterbeheerder verantwoordelijk voor het bevaarbaar houden van het openbare vaarwater van het Paterswoldsemeer, door het op voldoende diepte houden en door het verwijderen van obstakels en hinderlijke vegetatie. Dit geldt niet voor de sloten die in particulier bezit zijn. Hun sloten maken in tegenstelling tot de particuliere percelen op het Paterswoldsemeer, geen deel uit van het openbare vaarwater en hebben uitsluitend een functie als toegang tot de particuliere recreatiepercelen.

Sommige eigenaren van watergangen in het Meerschapsgebied, zijn van mening dat het Meerschop ook deze dient vrij te houden van waterplanten.

Dit is echter niet het geval, omdat eigenaren van watergangen/sloten volledig verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van hun sloten en voor zover zij dat wensen, voor het bevaarbaar houden van deze sloten.

Het feit dat een ieder de watergangen in kan varen, is geen aanleiding om het als openbaar vaarwater te beschouwen, beslissend voor het al dan niet openbare karakter van deze

watergangen is het daadwerkelijke gebruik er van.

Voor discussie vatbaar zijn de kosten van het maaien van de particuliere waterpercelen voor zover deze direct grenzen aan de oevers van het Paterswoldsemeer welke in particulier bezit zijn. Deze stroken van 1 tot 2 meter uit de oever zijn doorgaans in gebruik als aanlegplaatsen en ondergrond voor steigers.

Door deze wijze van gebruik, zijn deze stroken geen onderdeel van het openbare vaarwater, maar hebben zij een overwegend particulier en dus niet-openbaar karakter.

Te overwegen valt om van eigenaren van dergelijke stroken water een bijdrage te vragen in de kosten van het maaien.

Het verdient aanbeveling om met alle eigenaren van water in overleg te treden over een gezamenlijke aanpak van het maai-beheer en over een reële kostenverdeling, uitgaande van wat daar hierboven al over is geschreven.

Een gezamenlijke aanpak is efficiënter en levert daarmee kostenbesparing op.

3.5 *Waterkwaliteit*

Het Meerschchap is niet verantwoordelijk voor de waterkwaliteit die verantwoordelijkheid ligt bij het Waterschappen.

4. Overige overheden

Er zijn ook andere overheden (mede) verantwoordelijk voor bepaalde aan beheer gerelateerde taken die hier van toepassing zijn. Het waterschap Noorderzijlvest is als peilbeheerder verantwoordelijk voor het waterpeil en stuurt vanuit z'n rol als waterkwaliteitsbeheerder op het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen uit de Kader Richtlijn Water (KRW). De provincie Groningen wijst zwemwaterlocaties aan. Het Waterschap controleert in het zwemwaterseizoen (1 mei tot 1 oktober) de zwemwaterkwaliteit.

4.1 Waterschap Noorderzijlvest

Waterschap Noorderzijlvest gaat in en om het Meerschapsgebied voor een gebiedsgerichte aanpak, waarbij bij voorkeur meerdere partijen samenwerken. Daarbij zal niet alleen naar het Paterswoldsemeer moeten worden gekeken, maar ook naar de ruime omgeving. De eerste uitwerking kan plaatsvinden in werkgroepverband. Het Waterschap kan expertise inzetten betreffende subsidiemogelijkheden. Afstemming van de gebiedsgerichte aanpak op de Kaderrichtlijn Water (KRW) is een punt van nadere uitwerking.

Het Waterschap heeft vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) een achtergronddocument opgesteld voor het waterlichaam het Paterswoldsemeer. Met de in dit document genoemde maatregelen wordt naar verwachting een gezond watermilieu bereikt in het meer. Belangrijke parameters daarbij zijn: de ecologie en stoffen die deze ecologie ondersteunen. Er is sprake van een complex geheel van maatregelen, gericht op de verbetering van de waterkwaliteit. De bestrijding van blauwalg maakt daar deel van uit.

4.2 Provincie Groningen

De provincie heeft diverse rollen met betrekking tot het soortenbeleid vooral bij invasieve soorten speelt de provincie een rol. In onze wateren zijn nog geen invasieve soorten ontdekt

5. Mogelijke maatregelen

5.1 Maaien vaarwegen

Ten behoeve van de recreatiefunctie worden waterplanten (fonteinkruis) gemaaid. Dit mag niet met wortel gebeuren maar slechts tot op 60 cm van de bodem. Vanaf begin mei wordt doorgaans gemaaid om de routes voor recreatief verkeer begaanbaar te houden. De eerste maaironde vindt plaats op 0,30 meter vanaf de bodem. De kranswieren in het kranswieveld worden dan niet beschadigd. In de volgende maairondes worden de messen hoger ingesteld zodat ook de kranswieren intact blijven. Delen van de plas worden niet gemaaid. De planten aan de rand van de plas hebben een meerwaarde in het zuiveren van water en als leefgebied voor dieren. De waterplanten worden gemaaid en in dezelfde maaigang wordt het maaisel verzameld. De gedachte hierachter is dat hoe meer maaisel wordt ingezameld, des te minder er kan aanspoelen bij de woningen, op het strand of tussen het riet en geen overlast veroorzaakt voor recreatief gebruik. Hiermee wordt overlast beperkt en een bron van voedingsstoffen voor de micro-organismen (waaronder algen) in de waterkolom beperkt/weggenomen. Het maaisel wordt zover als mogelijk op de kant neergelegd om te voorkomen dat voedingsstoffen terugspoelen in de waterkolom. Na enkele dagen is het meeste water uit de planten gestroomd en wordt voorkomen dat onnodig transport van water plaatsvindt.

In 2017 is voor het maaien in de Hoornseplas en het hoornsemeer en paterswoldsemeer € 20.000,-

uitgegeven. Dat was € 10.000,- meer dan het jaar ervoor. Dus kosten de extra maaiwerkzaamheden voor de meren in dat jaar ca € 10.000. In 2018 lijken de kosten op een zelfde bedrag uit te komen. Voorstel is om in de gebieden zoals ze in de bijlage zijn aangegeven het maaien in de komende jaren te continueren. Zie figuur 5.1 maaigebieden.

5.2 *Ruimen maaisel/drijfvuil*

Door wind, vaartuigen of het maaien komen plantdelen vrij die aanspoelen bij de woningen, op het strand of tussen het riet. Om de overlast door stank en fysieke overlast tegen te gaan wordt maaisel verzameld door de aannemer. Dit gebeurt vaak in samenspraak met een bewoner als die telefonisch of via de website van de gemeente melding hebben gedaan.

5.3 *Kranswier stimuleren*

Dit is een bodembedekker zonder hoge stengels die het fonteinkruid op termijn kan verdringen. Succes is niet verzekerd en zal zeker enige jaren duren.

5.4 *Brasem stimuleren*

Deze vissoort woelt op de waterbodem en ontwortelt daarbij jonge waterplanten en zorgt tevens voor troebeler water. Beide aspecten zorgen voor slechtere omstandigheden voor waterplanten.

6. Evalueren

Aan het einde van ieder seizoen wordt binnen het Meerschchap door betrokken medewerkers geëvalueerd hoe het seizoen is verlopen en wordt gekeken of herleid kan worden welke maatregelen welke effecten gesorteerd hebben. Op basis van deze praktijkkennis en met medeneming van voortschrijdende wetenschappelijke inzichten wordt gekeken of aanpassing/bijstelling van maatregelen voor het nieuwe seizoen noodzakelijk en/of haalbaar is.

Met betrekking tot de gezamenlijke aanpak van maaien bij private percelen zal met de betreffende partijen elk jaar een evaluatie worden gedaan.

Figuur 5.1 - maaigebieden

Verklaring

In de oranje gearceerde gebieden worden waterplanten gemaaid. Voor de particuliere percelen zal dit in overleg met eigenaren gebeuren.